

Pierwszy pomiar asymetrii Siversa dla gluonów
w rozpraszaniu lepton-nukleon

Andrzej Sandacz

Seminarium sprawozdawcze DBP NCBJ
Świerk, 9 stycznia 2018 r.

- ❖ Eksperyment COMPASS i aktywność grupy z NCBJ w 2017 r.
- ❖ Asymetria Siversa i orbitalny moment pędu gluonów w nukleonie

COMPASS QCD facility at CERN (SPS)

Badanie struktury nukleonów za pomocą głęboko nieelastycznego rozpraszania mionów i procesu Drella-Yana oraz spektroskopii hadronów

~240 physicists, 12 countries + CERN, 24 institutions

COMPASS setup

1.

High energy secondary hadron and polarised muon beams
from SPS M2 beam line

2.

Two stages forward spectrometer
Large Angle Spectrometer (SM1)
Small Angle Spectrometer (SM2)

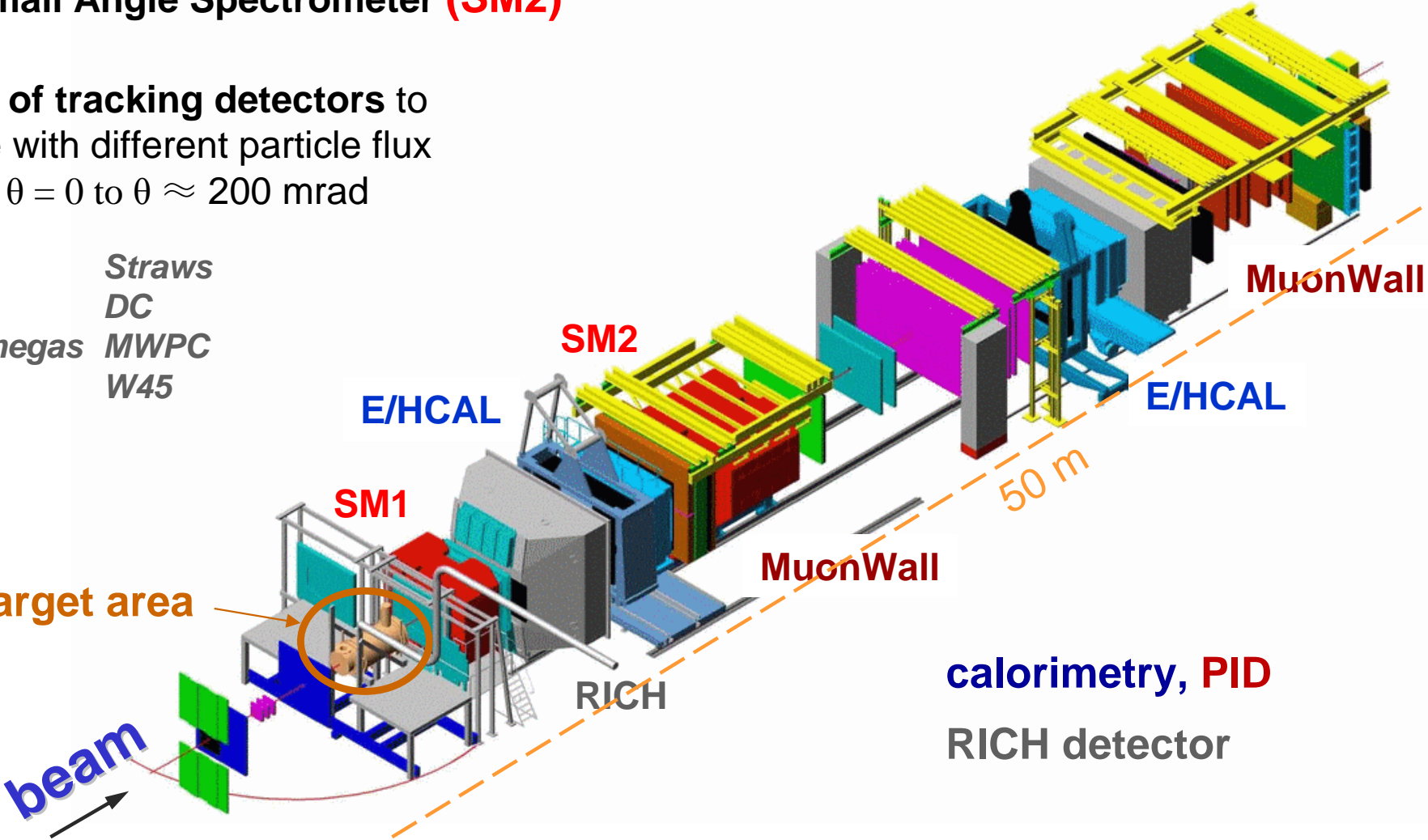
- large angular acceptance
- broad kinematic range

variety of tracking detectors to cope with different particle flux from $\theta = 0$ to $\theta \approx 200$ mrad

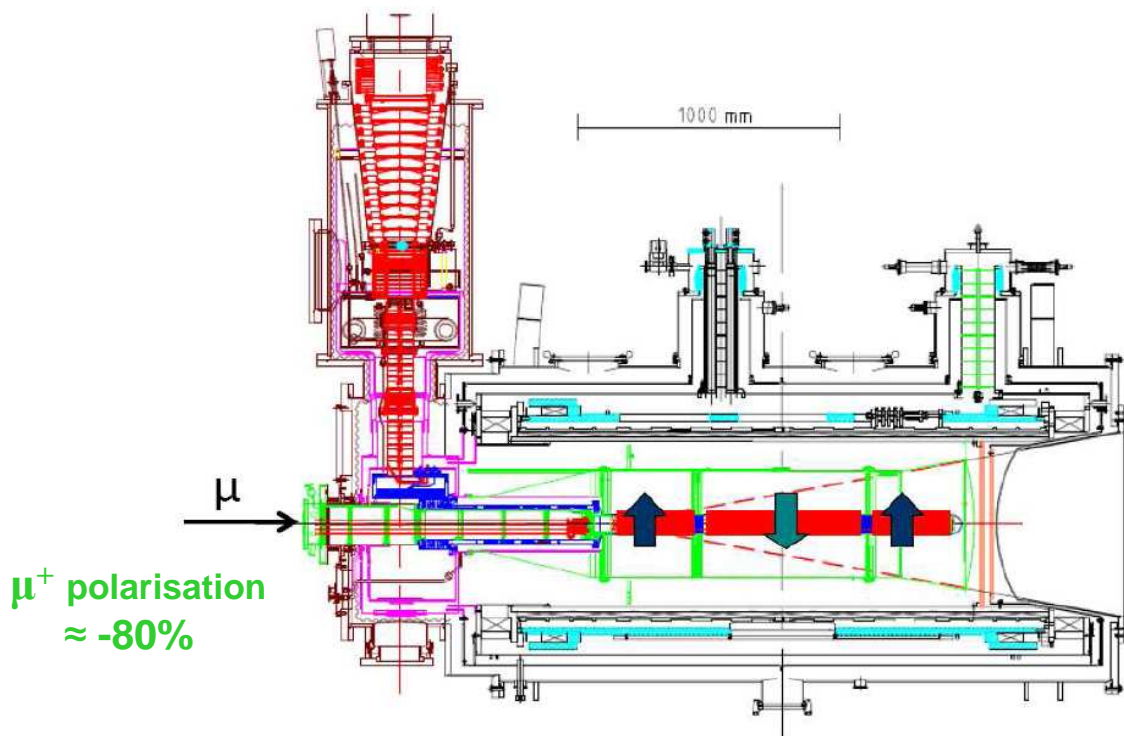
SciFi	Straws
Silicon	DC
Micromegas	MWPC
GEMs	W45

3.

Flexible target area

COMPASS polarised target

$^3\text{He} - ^4\text{He}$ dilution refrigerator ($T \sim 50 \text{ mK}$)

solenoid 2.5 T

dipole magnet 0.6 T

μ^+ polarisation
 $\approx -80\%$

Two 30cm and one 60 cm long target cells [two 60cm long cells in 2002-2004] with opposite polarization [Bradamante]

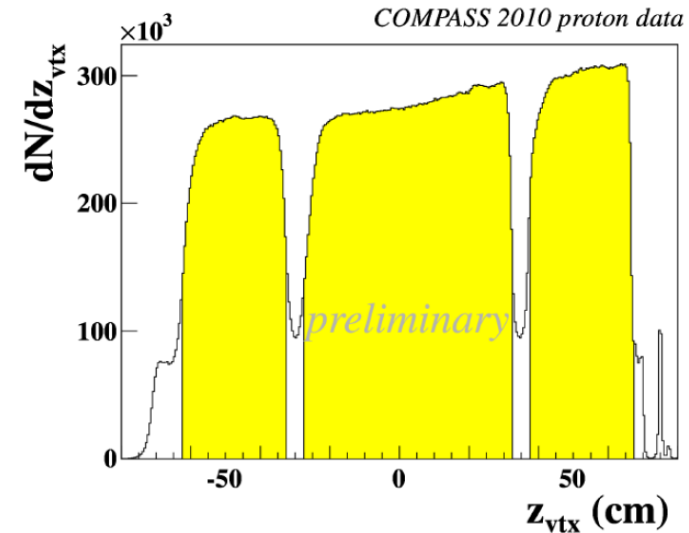
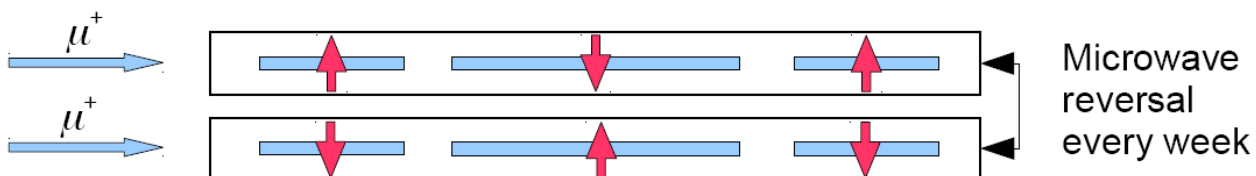
material: NH_3 (protons) [^6LiD (deuterons)]

polarization: $\approx 90\%$ [$\approx 50\%$]

dilution factor : $\approx 16\%$ [$\approx 40\%$]

Luminosity $5 \cdot 10^{32} \text{ cm}^{-2}\text{s}^{-1}$

Skład grupy z NCBJ:

prof. dr hab. A. Sandacz (kierownik), dr W. Augustyniak, dr hab. K. Kurek,
dr B. Mariański, P. Orpel (magistrant), dr A. Szabelski, dr P. Sznajder

Analizy wykonywane w 2017 r., w których Zespół odgrywał wiodącą rolę

- pomiar **asymetrii Siversa** dla głęboko nieelastycznej produkcji par hadronów z dużym pędem poprzecznym na poprzecznie spolaryzowanych protonach i deuteronach
=> sygnatura **orbitalnego momentu pędu gluonów w nukleonie**

*przedmiot obronionej w 2016 r. rozprawy doktorskiej **A.Szabelskiego**
końcowe wyniki opublikowane w Phys. Lett. B 772 (2017) 854*

- wyznaczanie **elementów spinowej macierzy gęstości** (SDME) w ekskluzywnej produkcji mezonów ρ^0 i ω na niespolaryzowanych protonach
=> czułe na uogólnione rozkłady partonów (GPDs) oraz pozwalają badać mechanizm prod. (m.in spinową strukturę amplitud oraz wymieniane liczby kwantowe w kanale t)

analiza kontynuowana w 2017 r., upublicznienie wyników w 2018 r.

- **pomiar różniczkowych przekrojów czynnych** dla ekskluzywnej produkcji mezonów ω na niespolaryzowanych protonach

pierwszy pomiar przy pośrednich energiach; temat rozpoczętej w 2017 r. pracy magisterskiej

- **monitorowanie kalibracji** energetycznej i czasowej **kalorymetrów elektromagnetycznych** dla nowo zebranych danych przygotowywanych do analizy fizycznej

Wymierne wyniki zespołu w 2017 r.

- liczba prac opublikowanych w recenzowanych czasopismach **9**
- liczba prac przyjętych lub wysłanych do publikacji **4**
- liczba prac opublikowanych nierecenzowanych **2**
- liczba referatów konferencyjnych (w imieniu współpracy COMPASS) **4**
- liczba prezentacji na zebraniach współpracy COMPASS **11**

Inna działalność

- Udział w komitetach redakcyjnych 5 publikacji COMPASS-a (KK, AS, ASz, PSz)
- Międzynarodowy Komitet Doradczy konferencji IWHSS -17 w Cortonie, Włochy (AS)
- Komitet Organizacyjny konferencji DSPIN-17 w Dubnej (KK, AS)
- Udział w posiedzeniach Rady eksperymentu COMPASS (*Collaboration Board*) (AS)
- Dyżury przy zbieraniu danych w 2017 r. (33 zmiany po 8 godz.)
- Pełnienie funkcji „week coordinator-a” (24 godz. x 7 dni) w czasie zbierania danych (KK)
- Opieka nad magistrantem z Wydz. Fizyki PW (AS)

Współprace i finansowanie pozastatutowe

• Współprace

- Współpraca krajowa pomiędzy zespołami z NCBJ, Politechniki Warszawskiej i Uniwersytetu Warszawskiego w ramach Konsorcjum „COMPASS-PL”
- Współpraca zagraniczna w związku z analizą danych pomiędzy Saclay, Uniwersytetem we Freiburgu, Uniwersytetem w Moguncji i NCBJ

• Finansowanie pozastatutowe

- Projekt „Eksperyment COMPASS – badanie trójwymiarowej i spinowej struktury nukleonu” w ramach umowy z NCN nr UMO-2015/18/M/ST2/00550 --- do maja 2018 r.

• Złożone wnioski grantowe

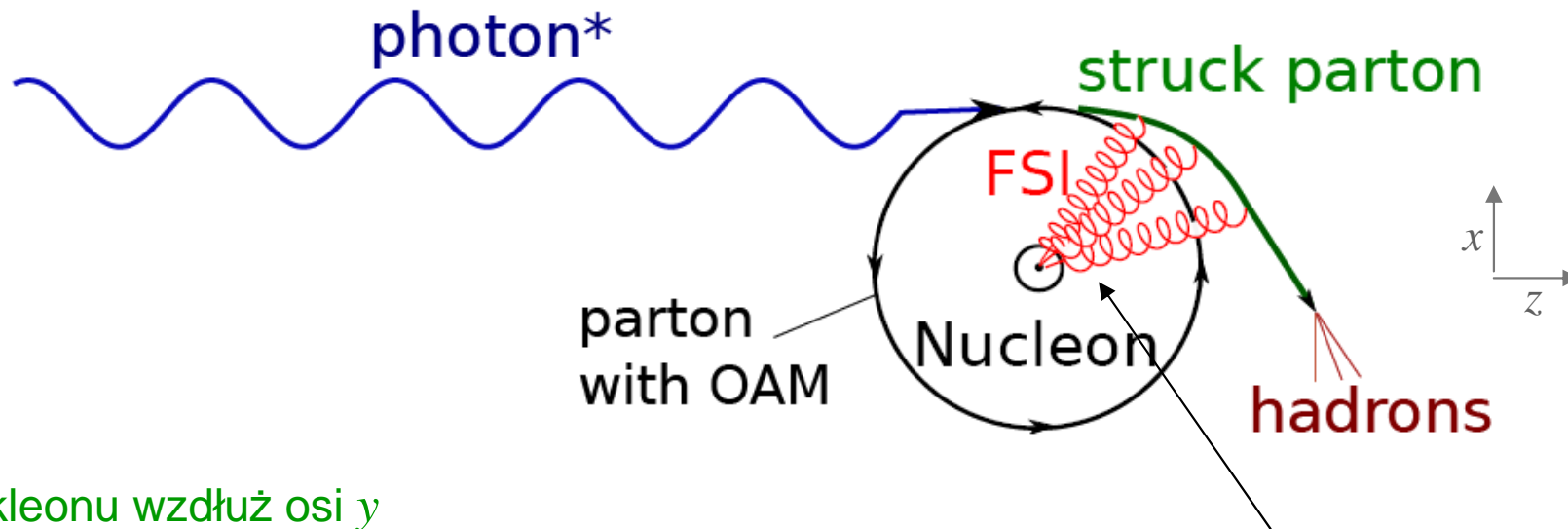
- Grant z NCN w konkursie HARMONIA 9 --- rozstrzygnięcie do kwietnia 2018

Asymetria Siversa sygnaturą orbitalnego momentu pędu partonów

jakościowe wyjaśnienie semi-klasyczne

układ odniesienia foton-nukleon

spin nukleonu wzdłuż osi y
na rys. zakł. dodatni OAM partonu

chromodynamiczne soczewkowanie (FSI)

- ❖ Partony z dodatnimi x „widzą” większy strumień fotonów i są częściej wybijane niż partony z ujemnymi x
- ❖ Przyciągające oddziaływanie silne w stanie końcowym (FSI) kieruje te pierwsze w kierunku ujemnych x , a drugie w przeciwnym kierunku

tzw. „efekt Siversa”, źródło azymutalnej asymetrii

Dekompozycja spinu nukleonu i rola OMP gluonów

$$\frac{1}{2} = \frac{1}{2}\Delta\Sigma + \Delta G + L_q + L_g$$

- $\Delta\Sigma \approx 0.3 \pm 0.03$

(The COMPASS Collaboration, V.Yu. Alexakhin *et al.*, Phys. Lett. B 647,8 (2007))

- ΔG raczej małe, ale sytuacja nadal nierozstrzygnięta definitywnie

obecne pomiary $\Delta g/g(x_g)$ dla umiarkowanych wartości x_g wskazują na małą dodatnią polaryzację gluonów

istotny wzrost dokładności wyznaczenia ΔG spodziewany po uruchomieniu EIC

Marcin Stolarski on behalf of the COMPASS Collaboration, PoS (DIS2014) 211

The COMPASS Collaboration, C. Adolph *et al.*, Phys. Rev. D 87 (2013) 052018

D. de Florian, R. Sassot, M. Stratmann, W. Vogelsang, Phys.Rev.Lett. 113 012001 (2014)

- L_q – obliczenia na sieciach QCD wskazują (dla kwarków walencyjnych) na znaczne wartości OMP, ale o przeciwnych znakach dla kwarków u i d

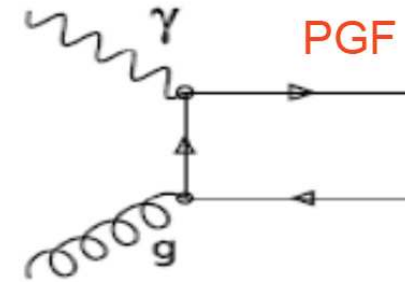
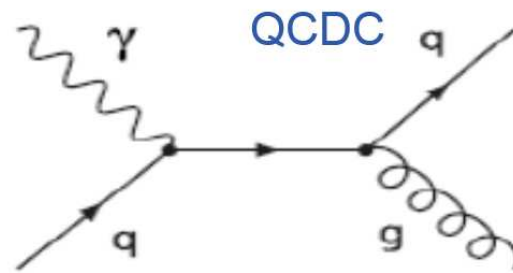
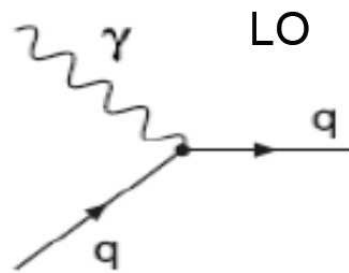
LHPC DW, S. N. Sirytsyn *et al.* arXiv:1111.0718, (2011)

- L_g ???

efekt Siversa dla gluonów może być sygnałem ich orbitalnego momentu pędu

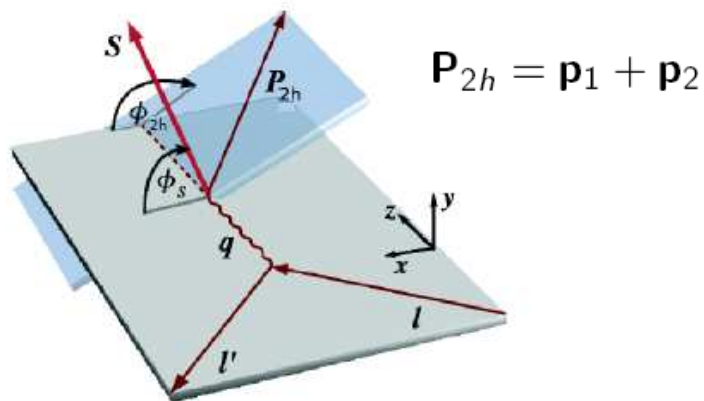
D. W. Sivers, Phys. Rev. D 41 (1990) 83

Asymetria Siversa dla gluonów

selekcja zdarzeń z co najmniej jedną parą hadronów z dużymi pędami poprzecznymi zwiększa frakcje PGF i QCDC

$$\ell + N \rightarrow \ell' + 2h + X$$

$$\phi = \phi_{2h} - \phi_s$$

liczba przypadków N dla każdej z czterech konfiguracji tarczy

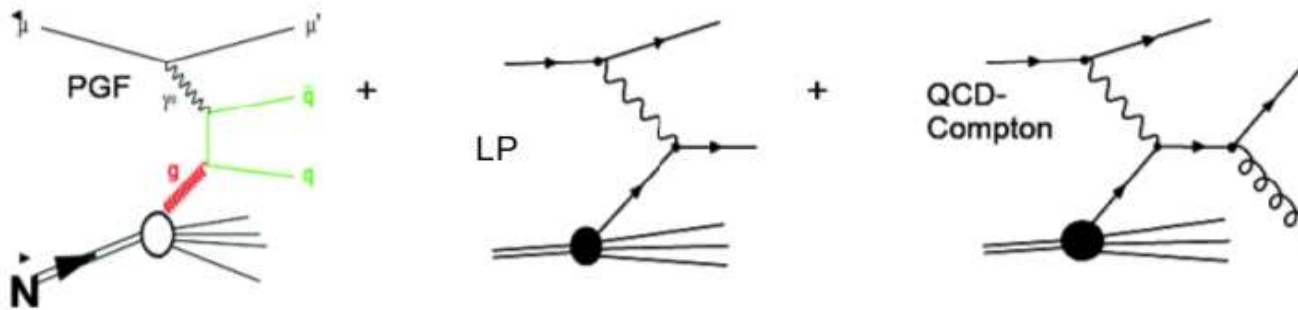
$$N(\phi) = an\Phi\sigma_0(1 + P_T f A^{\sin(\phi)} \sin(\phi))$$

- a – akceptacja, n – gęstość tarczy
- Φ - strumień wiązki
- σ_0 – niezależny od spinu przekr. cz.
- P_T – poprzeczna polaryzacja tarczy
- f – czynnik rozcieńczenia

Charakterystyczne elementy analizy

- selekcja zdarzeń z parą hadronów z dużymi p_T
zwiększenie udziału PGF
silniejsza korelacja między ϕ_{2h} i ϕ gluonu

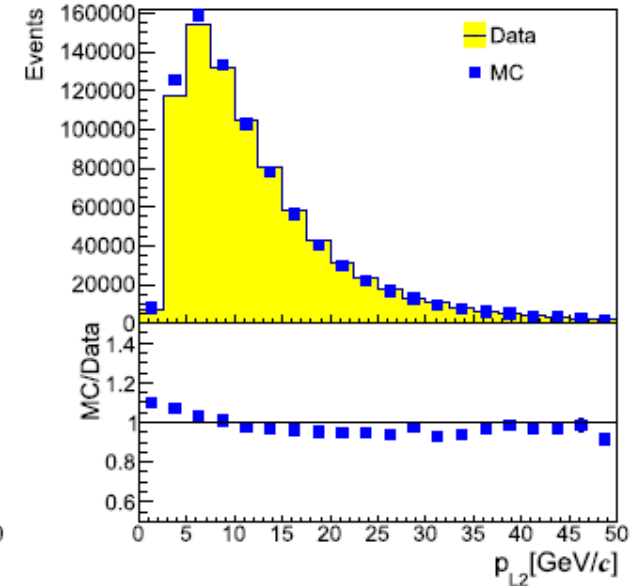
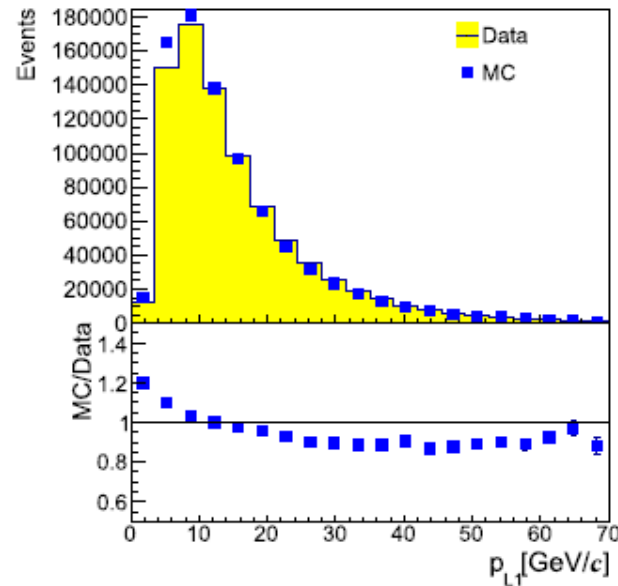
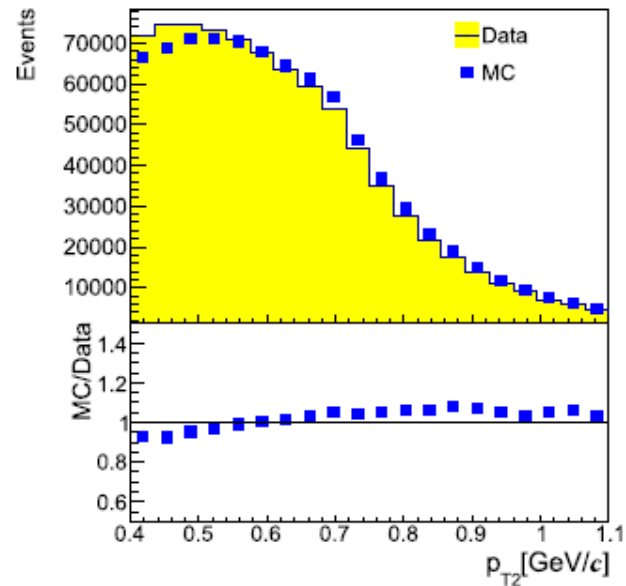
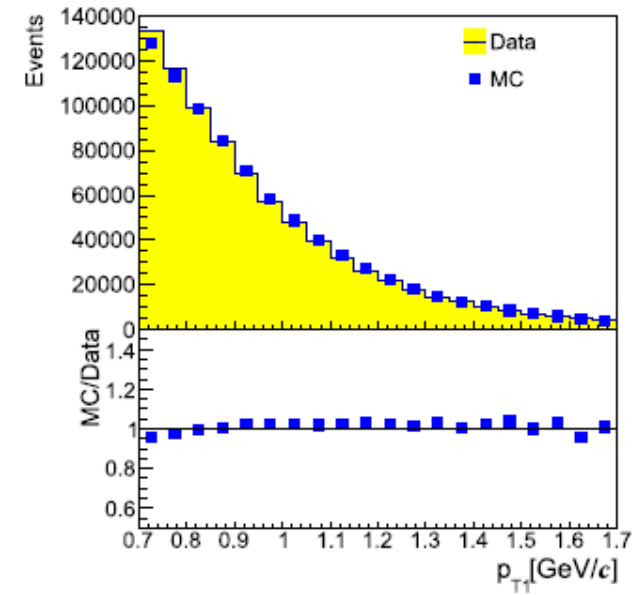
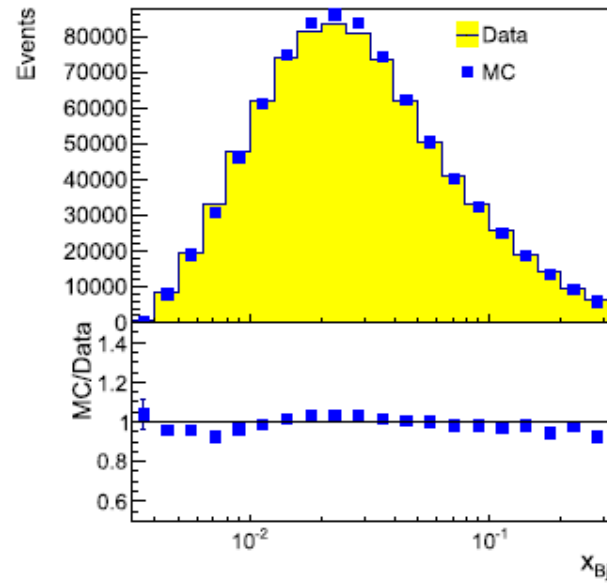
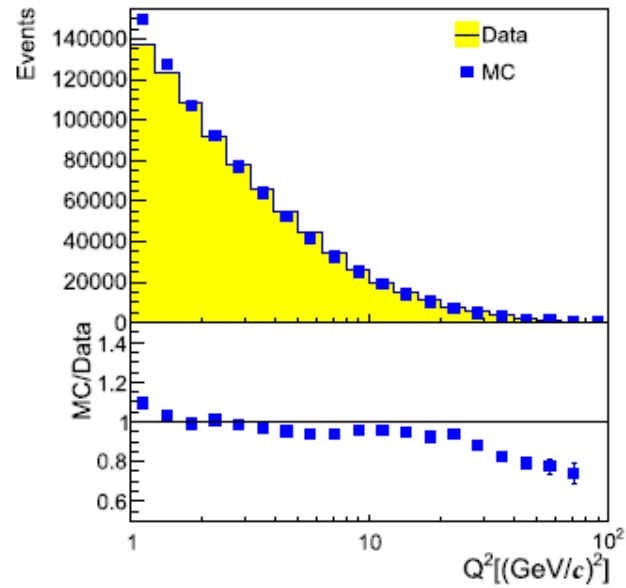
- jednoczesne dopasowanie asymetrii Siversa dla 3 procesów

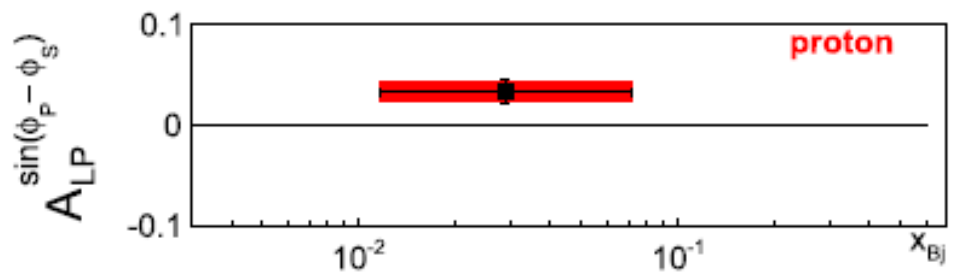
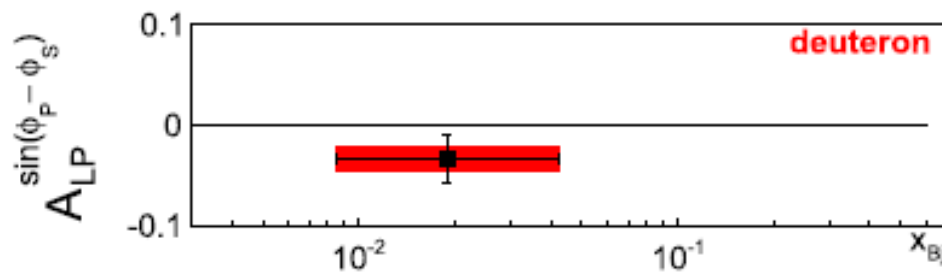
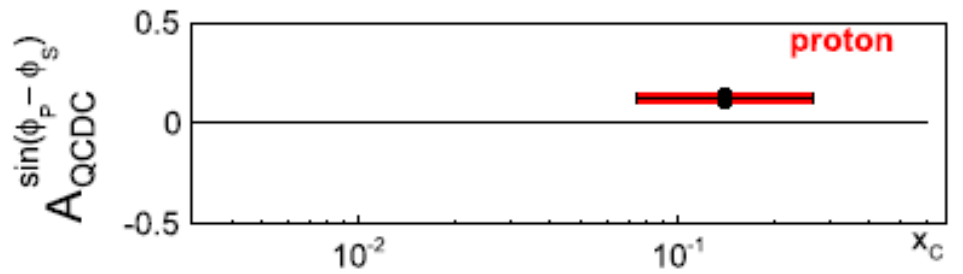
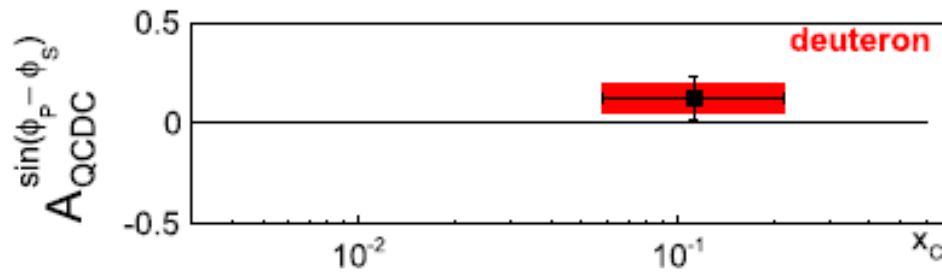
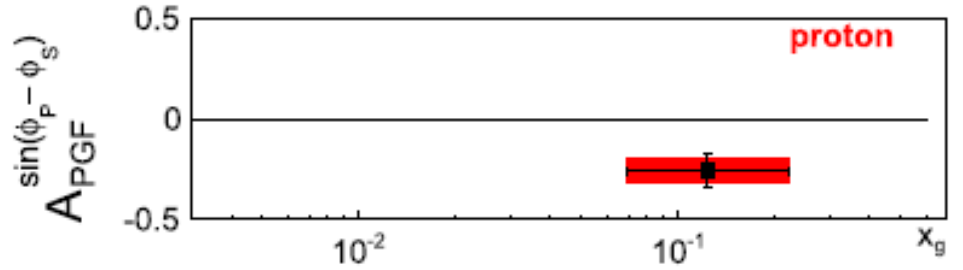
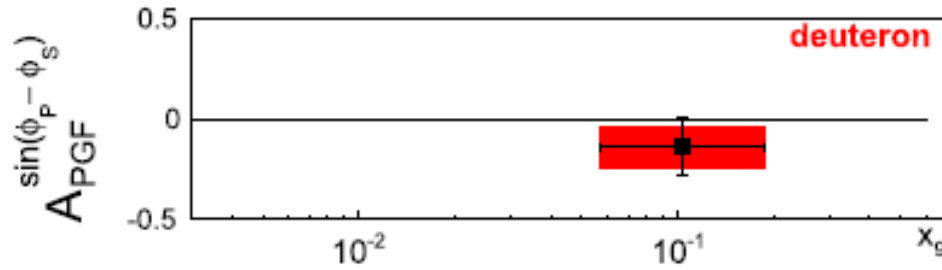
$$A^{\sin\phi} = R_{PGF} A_{PGF}^{\sin\phi}(\langle X_g \rangle) + R_{QCDC} A_{QCDC}^{\sin\phi}(\langle X_C \rangle) + R_{LP} A_{LP}^{\sin\phi}(\langle X_{Bj} \rangle)$$

- prawdopodobieństwa R_{PGF} , R_{QCDC} , R_{LP} – z sieci neuronowej wytrenowanej na MC
- trzykrotne sumowanie dla każdego przypadku odpowiadającej wagi $\sim R_j$
tyle samo równań co niewiadomych (j = PGF, QCDC, LP)
optymalizacja błędów statystycznych asymetrii

Porównanie rozkładów kinematycznych dla MC i danych dla tarczy protonowej

Wyniki końcowe

$$A_{PGF}^{Siv,p} = -0.26 \pm 0.09(\text{stat.}) \pm 0.06(\text{syst.}) \quad \text{at } \langle x_g \rangle = 0.15$$

$$A_{PGF}^{Siv,d} = -0.14 \pm 0.15(\text{stat.}) \pm 0.10(\text{syst.}) \quad \text{at } \langle x_g \rangle = 0.13$$

Podsumowanie

- ❖ Zaproponowano nową metodę analizy w celu uzyskania oceny asymetrii Siversa dla gluonów
- ❖ Pierwszy pomiar asymetrii Siversa dla gluonów w leptonprodukcji, opublikowany w 2017 r.
- ❖ Uśredniony wynik dla protonu i deuteronu = -0.23 ± 0.08 (stat) ± 0.05 (syst) różny od zera na poziomie $\sim 2.5 \sigma$
- ❖ Fenomenologiczna ocena OMP gluonów na podstawie zmierzonej asymetrii możliwa w oparciu o modele struktury nukleonu
- ❖ Planowany pomiar dla deuteronów (w 2021) z dokładnością dorównującą dokładności obecnego wyniku dla protonów

Uzyskany wynik

Pierwszy pomiar asymetrii Siversa dla gluonów
w rozpraszaniu lepton-nukleon

jest zgłoszony do wyróżnienia dla zespołu

dr hab. Krzysztof Kurek (NCBJ)

dr Marcin Stolarski (LIP Lizbona)

dr Adam Szabelski (NCBJ)

Wynik został opublikowany w 2017 r.

COMPASS Collaboration, C. Adolph *et al.*, Phys. Lett. B 772 (2017) 854
'First measurement of the Sivers asymmetry for gluons using SIDIS data'